

Artykuł 13 Kodeksu karnego wykonawczego jako instrument rozstrzygnięcia o zasadności usunięcia informacji o ukaraniu z Krajowego Rejestru Karnego w wyniku zatarcia skazania z mocy prawa

Streszczenie

Zatarcie skazania jest jedną z podstawowych – zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia – instytucji prawa karnego. Jego kluczowym skutkiem jest konieczność usunięcia informacji o skazaniu z Krajowego Rejestru Karnego. Jednocześnie ustawodawca jako zasadę przyjmuje, że do zatarcia skazania dochodzi z mocy prawa. Tym samym sąd ani żaden inny organ nie wydaje orzeczenia przesądzającego, że do zatarcia skazania w danym przypadku doszło.

Powyższe prowadzi do praktycznych wątpliwości co do zasadności utrzymywania w Rejestrze wpisów o skazaniu poszczególnych osób. Ani aktualna ustawa, ani projekt ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym z dnia 18 stycznia 2022 r., nie określają, w jaki sposób należy rozstrzygać wątpliwości co do zasadności utrzymywania wpisów o skazaniach w Krajowym Rejestrze Karnym.

Powszechną praktyką jest orzekanie w przedmiocie zatarcia skazania z mocy prawa przez sąd wydający wyrok skazujący na podstawie art. 13 Kodeksu karnego wykonawczego. Autor dokonuje literalnej, systemowej i celowościowej wykładni wymienionego przepisu pod kątem możliwości traktowania go jako podstawy orzekania o zaistnieniu zatarcia skazania, odwołując się do najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Analizuje także charakter prawny Krajowego Rejestru Karnego wskazując, że jego prowadzenie mieści się w sferze prawa administracyjnego, a nie karnego.

W oparciu o powyższe, Autor stara się znaleźć odpowiedź na pytanie, czy dopuszczalne jest orzekanie o zatarciu skazania ex lege, na podstawie art. 13 Kodeksu karnego wykonawczego.

Słowa kluczowe

Prawo karne, zatarcie skazania, zatarcie skazania z mocy prawa, Krajowy Rejestr Karny.

1. Wprowadzenie

Skutkiem zatarcia skazania jest konieczność usunięcia wpisu informacji o skazaniu z Krajowego Rejestru Karnego¹. Rekonstrukcja obowiązujących uregulowań prawnych prowadzi do wniosku, że zatarcie skazania co do zasady następuje z mocy prawa². Ponadto ustawodawca nie przewidział żadnej procedury *expressis verbis* dedykowanej stwierdzeniu zatarcia skazania z mocy prawa. Takie postępowanie nie zostało przewidziane także w nowoprojektowanej ustawie o Krajowym Rejestrze Karnym, znajdującej się aktualnie na etapie prac rządowych³. Zajęcie zaś tej okoliczności aktualizuje, stosownie do art. 106 k.k. i art. 14 ust. 1 *in principio* ustawy o KRK⁴, obowiązek wykreślenia osoby (informacji o skazaniu) z Rejestru.

W praktyce zdarza się, że pomiędzy organem prowadzącym Rejestr a osobą, której wpis dotyczy powstaje spór co do jego zasadności jego utrzymywania. Najistotniejszy przypadek, któremu poświęcony jest niniejszy artykuł, dotyczy sytuacji, gdy przedmiotem sporu jest zasadność utrzymywania w Rejestrze informacji o skazaniu które – wedle zainteresowanego – zatarło się.

Zatarcie skazania następuje z mocy prawa lub z mocy rozstrzygnięcia uprawnionego organu niezależnie od tego, czy i kiedy usunięto wpis w Krajowym Rejestrze Karnym. Wobec tego sąd rozpoznający sprawę

¹ Por. art. 106 *in fine* k.k. Krajowy Rejestr Karny prowadzony na podstawie ustawy z dnia 24 maja 2000 roku o Krajowym Rejestrze Karnym jest rejestrem skazanych w rozumieniu tego przepisu. Krajowy Rejestr Karny będzie w niniejszej pracy skrótowo nazywany Rejestrem.

² Por. art. 4 § 4 art. 76 § 1, art. 107 § 1, 3–5 i art. 336 § 4 k.k. Faktycznie stwierdzenie zatarcia skazania może sprawiać jeszcze więcej problemów, gdyż może ono nastąpić – z mocy prawa – w wyniku upływu wskazanych okresów i zajścia innych zdarzeń prawnych, przede wszystkim wykonania środka karnego, przepadku lub środka kompensacyjnego (art. 107 § 6 k.k.) lub jeżeli sytuacja dotyczy zbiegu skazań (art. 108 k.k.)

³ Mówiąc o projekcie nowej ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym autor ma na myśli projekt pochodzący od Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 stycznia 2022 r. dostępny na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji – Rządowego Procesu Legislacyjnego pod adresem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12356253/katalog/12853093#12853093>.

⁴ W projekcie ustawy o KRK z dnia 18 stycznia 2022 r. analogiczny obowiązek wynika z art. 17 ust. 1 *in principio*.

karną jest zobowiązany samodzielnie zbadać, czy oskarżony jest osobą karaną i nie może poprzestać na bezwolnym przyjęciu informacji z rejestru skazanych⁵. Sąd karny orzekając w sprawie danej osoby samodzielnie ustala czy jest ona uprzednio karana i może czynić to za pomocą wszelkich środków dowodowych⁶, choć niewątpliwie zasięgnięcie informacji z Rejestru będzie środkiem standardowym. Na konieczność samodzielnego ustalenia i oceniania przez sąd, czy doszło do zatarcia skazania oraz czy zachodzi przypadek recydywy wskazuje obowiązek uzyskania w toku postępowania karnego – w razie przewidywania możliwości zajścia sytuacji określonej w art. 64 § 1–2 k.k. oraz w sprawach o zbrodnie – odpisów lub wyciągów uprzednich orzeczeń skazujących oskarżonego oraz zebrania danych dotyczących odbycia przez oskarżonego kary, określony w art. 213 § 2 k.p.k.⁷. Sąd nie może więc – przynajmniej w omawianych przypadkach, gdzie uprzednia karalność ma szczególne znaczenie – poprzestać na automatycznym przyjęciu za podstawę ustalenia uprzedniej karalności wyłącznie informacji uzyskanej z Rejestru. W każdym postępowaniu sądowym strona ma zaś prawo kwestionować zgodność informacji uzyskanej z Rejestru z rzeczywistym stanem prawnym, a może to czynić za pomocą wszelkich adekwatnych i legalnych środków dowodowych.

2. Znaczenie wpisu w Krajowym Rejestrze Karnym

Powyższa konstatacja nie oznacza, że wpisy w Rejestrze mają charakter wyłącznie informacyjny oraz nie powodują dla umieszczonej w nim osoby żadnych skutków. Przede wszystkim z uwagi na uregulowania ustawowe niektóre uprawnienia można wykonywać wprawdzie pod warunkiem niekaralności, lecz jednak tylko wtedy, gdy zostanie ona potwierdzona informacją z Krajowego Rejestru Karnego. Przykładem takiej regulacji jest art. 10a ust. 8a Karty Nauczyciela, zgodnie z którym w celu potwierdzenia spełniania warunku, o którym mowa w ust. 5 pkt 4⁸, nauczyciel, przed nawiązaniem stosunku pracy, jest obowiązany przedstawić dyrektorowi szkoły informację z Krajowego Rejestru Karnego, z wyjąt-

⁵ Wyrok SA w Krakowie z dnia 16 grudnia 1993 r., sygn. II Akr 211/93; wyrok SA w Krakowie z dnia 30 stycznia 1992 r., sygn. II Akr 197/91.

⁶ Tak uzasadnienie postanowienia SN z dnia 6 marca 2019 r., sygn. IV KK 332/18.

⁷ Por. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 24 kwietnia 2012 r., sygn. II Aka 106/12. Por. też R. A. Stefański, Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167–296, Warszawa 2019, s. 679.

⁸ T.j. warunku niekaralności za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe.

kiem przypadku gdy (...). Podobnie, wyłączność informacji z Krajowego Rejestru Karnego w udokumentowania niekaralności jest niezbędna chociażby dla skutecznego ubiegania się przez podmiot o udzielenie mu zamówienia publicznego⁹.

Także w postępowaniach, w których ustawa wprost nie przewiduje wymogu przedłożenia tzw. zaświadczenia o niekaralności¹⁰, zrealizowanie określonych uprawnień przez jednostkę może stać się niemożliwe w praktyce, jeżeli nie będzie ona w stanie wykazać, że nie figuruje w Rejestrze. W jaki bowiem inny sposób jednostka ma wykazać swoją niekaralność w ogóle lub za określone przestępstwa? Rzeczywistą alternatywą dla wykazania tego przy pomocy tzw. zaświadczenia o niekaralności pozostałoby w wielu przypadkach tylko oświadczenie, które w razie sprzeczności z informacją z Rejestru w praktyce zapewne będzie mało warte, a stosowny organ (lub podmiot prywatny) będzie bardziej skłonny przyjąć za prawdziwy stan prawny wynikający z informacji rejestrowej. Celem zatarcia – wynikającym bezpośrednio z określenia jego istoty przepisem art. 106 k.k. – jest wyeliminowanie z rejestru skazanych informacji o uprzednim skazaniu, a tym samym ograniczenie przetwarzania informacji o nim. Pozostawienie informacji o zatartym skazaniu w rejestrze sprzeciwia się zarówno powołanej regulacji, jak i niweczy sens instytucji zatarcia skazania, które ma prowadzić do traktowania jednostki jako *vir bonus* nie tylko w ewentualnych przyszłych postępowaniach karnych, lecz także w życiu zawodowym i prywatnym.

Postrzeganie człowieka jako karanego bądź nie, niewątpliwie wpływa na sferę jego dóbr osobistych w postaci czci i dobrego imienia. Osoba niekarana ma prawo domagać się aby w ten sposób traktowały ją organy

⁹ Por. wyrok KIO z dnia 12 kwietnia 2016 r., sygn. KIO 488/16.

¹⁰ Według projektu nowej ustawy o KRK dotychczasowe zaświadczenia mają zostać zastąpione wydrukami z systemu teleinformatycznego, których moc – pod warunkiem zapewnienia ich weryfikowalności – będzie zrównana z mocą zaświadczenia (art. 30 ust. 2 projektowanej ustawy). Przedstawione w niniejszym artykule uwagi dotyczące wiarygodności zaświadczeń i możliwości przedstawiania im alternatywnych dowodów przez osoby zainteresowane można jednak wprost odnieść także do wydruków z systemu teleinformatycznego, który ma zostać utworzony. Planowane wprowadzenie jednolitego systemu teleinformatycznego niewątpliwie będzie sprzyjało przyspieszeniu uzyskiwania informacji z Krajowego Rejestru Karnego, jednak zmiana ta będzie miała charakter techniczno-organizacyjny, a jeśli nawet wpłynie na funkcjonowanie systemu w praktyce, to w kontekście analizowanego problemu może być to co najwyżej wpływ in minus. O ile przy wydawaniu zaświadczenia zachowana jest przynajmniej potencjalna możliwość weryfikacji jego aktualności i rzetelności przez wystawiającego, co może doprowadzić do aktualizacji wpisu w Rejestrze, to w zautomatyzowanym systemie taka możliwość będzie z przyczyn praktycznych wyłączona.

państwowe. Postrzeganie człowieka przez pryzmat jego karalności podlega ochronie także na gruncie art. 23 k.c. chroniącego cześć i dobre imię jako dobra osobiste. Prawo to jest nie tylko konstruktem ustawowym, lecz wynika z Konstytucji, a jego ujęcie w Kodeksie cywilnym stanowi przede wszystkim cywilnoprawną emanację¹¹. Podtrzymywanie, a w konsekwencji ujawnianie w sposób kwalifikowany w urzędowym rejestrze prowadzonym przez organ państwa nieprawdziwej informacji o skazaniu obiektywnie oceniając wpływa na poczucie własnej wartości i odbiór jednostki w społeczeństwie, a to w tych właśnie wartościach konkretyzuje się godność człowieka¹². Człowiek, którego skazanie uległo zatarciu ma prawo określać się jako osoba niekarana i być ten sposób przez władze publiczne traktowany¹³.

Jeżeli więc mamy do czynienia z konstytucyjnym prawem człowieka to musi ono – w ramach instrumentów i procedur prawnych – znaleźć drogę realizacji. Dla uporządkowania dalszych rozważań należy pamiętać, że zatarcie skazania następuje samoistnie wskutek spełnienia się ustawowych przesłanek, natomiast usunięcie wpisu w Rejestrze wymaga pewnej aktywności organu prowadzącego Rejestr. W przypadku, gdy zatarcie skazania następuje na mocy postanowienia sądu lub postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zastosowaniu prawa łaski, ewentualnie wskutek zajścia innego zdarzenia określonego w ustawie o KRK, podstawą wykreślenia jest zawiadomienie dokonane przez odpowiedni organ¹⁴. W każdym z tych przypadków pomiędzy zatarciem skazania a faktycznym usunięciem wpisu w Rejestrze upływa pewien okres czasu. W prawidłowo funkcjonującym systemie będzie on najkrótszy jak to możliwe, jednak tak czy inaczej w rzeczywistości zatarcie skazania nigdy dokładnie nie pokryje się czasowo z chwilą usunięcia wpisu. Potwierdza to, że usunięcie wpisu z Rejestru jest odrębnym od zatarcia skazania zdarzeniem prawnym. Rozróżnienie to ma znaczenie, ponieważ uzasadnia wątpliwości, co do stosowania instytucji procesowej uregulowanej w przepisie art. 13 k.k.w. do rozstrzygnięcia sporów co do zasadności utrzymywania wpisu o skazaniu w Rejestrze, co tym samym nie jest rów-

¹¹ Por. S. Kalus, (w:) M. Fras, M. Habdas (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna. Tom I, Warszawa 2018, s. 101–102.

¹² Por. wyrok SA w Katowicach z dnia 23 czerwca 2015 r., sygn. I ACa 232/15.

¹³ M. Mozgawa, Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, LEX elektr. 2020, Nb 1 do art. 106, dostęp: 25 marca 2020 r.

¹⁴ Por. art. 11 ust. 1, 3 oraz art. 12 ust. 1, 2 ustawy o KRK. Analogiczną regulację zawierają przepisy art. 10 ust. 1, 3 oraz art. 12 ust. 1–2 i art. 13 ust. 1 projektu ustawy o KRK z dnia 18 stycznia 2022 r.

noznaczne z orzekaniem o zaistnieniu zatarcia skazania, które miałyby wobec tego znaczenie przesłankowe.

3. Aktualna praktyka i stanowisko doktryny

Aktualna praktyka jest taka, że Ministerstwo Sprawiedliwości – Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego w sytuacji, kiedy powstaje wątpliwość co do spełnienia przez skazanie warunków do jego zatarcia z mocy prawa, kieruje, na podstawie art. 13 Kodeksu karnego wykonawczego, wnioski do sądu o ich rozstrzygnięcie¹⁵. Podobnie – poprzez zwrócenie się do właściwego sądu w trybie art. 13 k.k.w. – Ministerstwo Sprawiedliwości rozstrzygało problemy co do zasadności wykreślenia z Krajowego Rejestru Karnego osób skazanych z art. 209 k.k., w związku ze zmianą przepisów dokonaną na mocy art. 1 ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów¹⁶.

Za możliwością stosowania art. 13 k.k.w. do rozstrzygania o zaistnieniu zatarcia skazania z mocy prawa opowiedział się K. Postulski stwierdzając, że w razie zaistnienia wątpliwości, czy nastąpiło zatarcie skazania z mocy prawa, w szczególności w przypadku niemożności wyjaśnienia tej kwestii pomiędzy osobą zainteresowaną a KRK, wątpliwości te mogą być wyjaśnione w trybie art. 13 k.k.w. przez stwierdzenie, że nastąpiło zatarcie skazania z mocy prawa, wraz z podaniem dnia, w którym to nastąpiło, bądź przez stwierdzenie, że zatarcie to nie nastąpiło. Wydane w tym przedmiocie postanowienie nie będzie miało charakteru konstytutywnego (jak w przypadku zatarcia skazania „na wnioski” – art. 37 k.k.w.), ale charakter deklaratoryjny¹⁷. Jednocześnie K. Postulski zaliczył Krajowy Rejestr Karny do grupy innych organów uprawnionych przez ustawę do wykonywania orzeczeń w rozumieniu art. 2 pkt 10 k.k.w.¹⁸

W ocenie Autora działania te budzą jednak wątpliwości prawne, a ich oceny należy dokonać przez pryzmat wymienionych wyżej założeń systemowych. Oczywistym jest przy tym, że w sytuacjach bezspornych organ prowadzący Rejestr z własnej inicjatywy dokonuje wykreślenia wpisu

¹⁵ Pismo Zastępcy Dyrektora Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego do Tomasza Pilikowskiego z dnia 18 grudnia 2018 r., nr B-KRK-1-7400-1/18/2.

¹⁶ Dz. U. poz. 952. Na mocy tej ustawy – wobec zmiany konstrukcji przestępstwa niealimentacji stypizowanego w art. 209 k.k. powstała wątpliwość, czy niektóre skazania nie są objęte dyspozycją art. 4 § 4 k.k., a więc nie uległy zatarciu.

¹⁷ K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2017, s. 137.

¹⁸ K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2017, s. 50.

nie wszczynając w tej sprawie żadnego sformalizowanego postępowania. Należy pamiętać, że ustawa o KRK samoistnie określa podstawy dokonywania wpisów rejestrowych. Sporządzane są one w oparciu o pochodzące od uprawnionych organów karty rejestracyjne i zawiadomienia, które organ prowadzący rejestr obowiązany jest gromadzić¹⁹. Podstawą usunięcia wpisu w razie zatarcia skazania z mocy prawa jest natomiast przepis art. 14 ust. 1 *in principio* ustawy, który stwierdza, że dane osobowe (...) usuwa się z Rejestru, jeżeli z mocy prawa skazanie uległo zatarciu. Żaden z przepisów ustawy nie nawiązuje do art. 13 K.k.w. Także w nowoprojektowanej regulacji określono, że dane o osobach (...) usuwa się z Rejestru, jeżeli z mocy prawa skazanie uległo zatarciu²⁰ i nie przewidziano żadnego dodatkowego, względem aktualnie funkcjonującego, rozwiązania mającego na celu zapewnienie bieżącej weryfikacji funkcjonujących w Rejestrze wpisów. Tym samym nawet w razie uchwalenia i wejścia w życie projektu ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym z dnia 18 stycznia 2022 r., omawiany w niniejszym artykule problem nie doczeka się rozwiązania na poziomie ustawowym, o ile oczywiście w toku dalszych prac legislacyjnych stosowne przepisy nie zostaną wprowadzone.

4. Ocena dopuszczalności stosowania art. 13 k.k.w. w celu stwierdzenia, że doszło do zatarcia skazania z mocy prawa

a) Wykładnia literalna art. 13 k.k.w.

K. Postulski dopuszcza możliwość orzekania przez sąd w przedmiocie stwierdzenia zatarcia skazania z mocy prawa w trybie art. 13 k.k.w. także z wniosku organu prowadzącego Rejestr. Jest to zbieżne z praktyką Krajowego Rejestru Karnego i sądów²¹. Wątpliwości Autora co do tego poglądu wynikają przede wszystkim z treściowego brzmienia art. 13 k.k.w., który *expressis verbis* reguluje procedurę rozstrzygnięcia o wątpliwościach

¹⁹ Por. art. 13 ustawy o k.r.k.

²⁰ Art. 17 ust. 1 *in principio* projektowanej ustawy.

²¹ Z informacji uzyskanych w piśmie Zastępcy Dyrektora Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego do Tomasza Pilikowskiego z dnia 18 grudnia 2018 r., nr B-KRK-1-7400-1/18/2 nie wynika, aby organ prowadzący rejestr miał alternatywną drogę rozstrzygnięcia kwestii zajścia zatarcia skazania na wypadek, gdyby sąd do którego zwrócono się z wnioskiem w trybie art. 13 k.k.w. odmówił ustosunkowania się do niego. Ponadto, z rozmów przeprowadzonych przez Autora z sędziami podczas odbywania praktyk sądowych w Wydziale Karnym Sądu Rejonowego dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie w lutym 2019 r. wynika, że i oni – w razie otrzymania analogicznego wniosku z Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego – rozpoznaliby go merytorycznie w oparciu o wskazany przepis.

co do wykonania orzeczenia lub zarzutów co do obliczenia kary. Z oczywistych względów wykluczając zastosowanie drugiej z podanych w przepisie alternatyw należy rozważyć, czy rozstrzygnięcie w przedmiocie zaistnienia zatarcia skazania *ex lege* jest rozstrzygnięciem o wątpliwościach co do wykonania orzeczenia w rozumieniu art. 13 k.k.w.

Literalna analiza treści art. 13 § 1 k.k.w. prowadzi do wniosku, że stwierdzenie zatarcia skazania nie mieści się w zakresie stosowania powołanego przepisu²². Zatarcie skazania nie jest bowiem *stricto* elementem wykonywania orzeczenia w sprawie karnej. Bycie skazanym jest oczywiście konsekwencją wydania wobec jednostki prawomocnego wyroku skazującego. Jednak ani status skazanego ani nawet figurowanie w Krajowym Rejestrze Karnym nie jest elementem wykonywania wyroku skazującego, bowiem nie wynika bezpośrednio z zastosowania jakiegokolwiek środka reakcji karnej wskazanego w sentencji orzeczenia. Zgodnie z omawianą już regulacją ustawy o KRK podstawą wpisu do Rejestru jest nie tyle sam wyrok skazujący, co sporządzona na jego podstawie przez sąd pierwszej instancji karta informacyjna. Karta ta sporządzana jest w oparciu o art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 6 ust. 2 ustawy o KRK, i niewątpliwie nie jest ona orzeczeniem sądowym w rozumieniu k.p.k. i k.k.w. To w oparciu o tą kartę – a nie w oparciu o wyrok – dane skazanego są umieszczane i przetwarzane w Krajowym Rejestrze Karnym. Stosownie do art. 15 ustawy o KRK dane przekazane przez właściwy organ, w tym sąd, w karcie rejestracyjnej lub innym dokumencie na podstawie którego przetwarza się dane osobowe w Rejestrze, wprowadza się niezwłocznie do bazy danych systemu informatycznego, a więc właśnie do Rejestru.

Bycie skazanym jest oczywiście rezultatem zamieszczonego w sentencji wyroku skazującego rozstrzygnięcia o skazaniu. Gdyby niejasne było samo rozstrzygnięcie o skazaniu, to kwestia ta oczywiście podlegałaby wyjaśnieniu w trybie art. 13 k.k.w. W kontekście omawianego problemu należy jednak stwierdzić, że w razie konieczności rozstrzygnięcia o ewentualnym zatarciu skazania z mocy prawa punktem sporu nie jest znaczenie rozstrzygnięcia o skazaniu, lecz stwierdzenie, czy doszło do zatarcia skazania z mocy prawa. Zatarcie skazania nie jest żadną sankcją ani środkiem reakcji karnej stosowanym wobec skazanego, lecz odrębną instytucją prawną. Trudno więc uznać, aby stwierdzenie zatarcia skazania z mocy prawa było elementem rozstrzygnięcia wątpliwości co do wykonania orzeczenia, bowiem z treści wydanego w sprawie orzeczenia nie wynika zatarcie skazania. Odrębną kwestią jest także możliwość

²² Wątpliwości w tej mierze wyraził także Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 marca 2019 r., sygn. IV KK 332/18.

orzekania o kontynuowaniu w danej sprawie postępowania wykonawczego; jeżeli jednak znajdą negatywne przesłanki prowadzenia postępowania wykonawczego, to należy je umorzyć w oparciu o przepis art. 15 § 1 k.k.w., bez odwoływania się do instytucji przewidzianej w art. 13 k.k.w.

Powyższe wnioski prowadzą do konstatacji, że stwierdzanie zatarcia skazania z mocy prawa nie mieści się w literalnie odczytywanym zakresie zastosowania instytucji określonej w art. 13 k.k.w. Trzeba jednak rozważyć, czy względy celowościowe lub gwarancyjne nie wymagają specyficznego rozumienia art. 13 k.k.w. i dokonania jego wykładni rozszerzającej w taki sposób, aby umożliwić stwierdzenie w trybie tego przepisu, czy określone skazanie uległo zatarciu, czy też nie. Analiza ta jest tym bardziej potrzebna, że – choć bez głębszej analizy istnienia podstaw prawnych dla takiego działania – rozstrzygnięcie o zaistnieniu zatarcia skazania z mocy prawa w trybie art. 13 k.k.w. i wnioskowanie o wydanie takich rozstrzygnięć stało się praktyką zarówno sądów, jak i Ministra Sprawiedliwości działającego jako organ prowadzący Rejestr. Być może za tym stanem rzeczy stoi jakaś uzasadniona intuicja, która nie została dotychczas wprost wyeksponowana w literaturze ani w orzecznictwie.

b) Wykładnia funkcjonalna i systemowa

Powierzenie stwierdzania zatarcia skazania z mocy prawa sądom – szczególnie w wypadku wątpliwości co do tego, czy przesłanki skazania już zaszły – znajduje uzasadnienie gwarancyjne. Sąd bowiem – jako organ niezależny i niezawisły – może w sposób obiektywny i wolny od nacisków ocenić, czy przesłanki zatarcia skazania już zaszły. Ponadto, ze względu na stawiane przed sędziami wymagania co do kwalifikacji zawodowych wydaje się, że powierzenie orzekania w tej sprawie sądom zapewni wysoki poziom merytoryczny rozstrzygnięć, a więc że rozstrzygnięcie w kwestii tak istotnej jak zatarcie skazania nie będzie pozostawiane czynnikom niewystarczająco wykwalifikowanym. Ponadto, ze względu na wypadkowość procedury określonej w art. 13 k.k.w. zapewniałaby ona wydanie rozstrzygnięcia w stosunkowo krótkim czasie i w uproszczonej procedurze, co niewątpliwie byłoby zbieżne z celem instytucji zatarcia skazania, którym jest usunięcie (przynajmniej w perspektywie *ex nunc*) możliwości wyciągnięcia wobec danej osoby skutków z uznanego za niebyłe skazania.

Ogólnym celem stosowania instytucji określonej w art. 13 k.k.w. jest wyjaśnienie wątpliwości, które mogą powstać na skutek nie dość precyzyjnych czy ogólnych sformułowań zawartych w orzeczeniu lub w związku ze zdarzeniami, które zaistniały po jego wydaniu. Postanowieniem nie można natomiast dokonywać zmian lub uzupełnień orzeczenia (...) Jego

przedmiotem ma być wyłącznie wykonanie orzeczenia lub zarzuty co do zamieszczonego w nim obliczenia kary, a nie inne kwestie podlegające rozstrzygnięciu przez sąd w formie decyzji procesowych na podstawie innych przepisów. Istnienie (tego) przepisu ma zatem na celu pozostawienie w gestii sądu, a więc organu mającego nadrzędne znaczenie w postępowaniu wykonawczym, rozstrzygnięcia wątpliwości, które mogą powstać w toku wykonywania orzeczenia. Przyjęty w tym przepisie sposób wyjaśnienia tych wątpliwości umożliwia sprawne rozstrzyganie spornych kwestii bez uciekania się do nadzwyczajnego trybu korygowania orzeczeń sądowych. Niedopuszczalne jest kreowanie za pomocą art. 13 k.k.w. nowych rozstrzygnięć, których brakuje w wyroku. Takie działanie, będące niedopuszczalną ingerencją w merytoryczne elementy wyroku, nie pociąga za sobą skutków prawnych. Mówiąc inaczej, niedopuszczalne jest kreowanie za pomocą art. 13 k.k.w. nowych rozstrzygnięć, których brakuje w wyroku²³. Pogląd, jakoby stwierdzanie zatarcia skazania z mocy prawa mogłoby być dokonywane w trybie art. 13 k.k.w. nie uwzględnia więc faktu, że tryb ten nie służy ani wydawaniu orzeczeń co do kwestii niemieszczących się w ramach wykonywania wyroku, ani też nie służy weryfikacji rozstrzygnięć należących z mocy prawa do innego organu. Ponadto należy zważyć, że orzekanie o zaistnieniu zatarcia skazania z mocy prawa w trybie art. 13 k.k.w. należałoby do sądu *meriti*, a nie do sądu wykonawczego. Zachodzi więc pytanie, czy powierzenie orzekania o zaistnieniu zatarcia sądowi właściwemu merytorycznie nie byłoby zbyt daleko idącą ingerencją w uprawnienia organów postępowania wykonawczego skoro drogę do zatarcia skazania otwiera co do zasady wykonanie kary, a to sąd wykonawczy ma pełną wiedzę czy, kiedy i w jakim zakresie dany skazany orzeczoną mu karę wykonał. Ponadto, dla stwierdzenia, że doszło do zatarcia skazania nie wystarczy analiza treści orzeczenia skazującego, lecz konieczne jest ustalenie zdarzeń faktycznych, które zaistniały już po uprawomocnieniu się wyroku. Problem ten pogłębiłby się jeszcze bardziej, gdyby dopuścić – w związku z treścią art. 19 § 3 k.k.w. – możliwość orzekania przez sąd z urzędu²⁴. W razie stwierdzenia niemożności podejmowania dalszych rozstrzygnięć i bezzasadności kontynuowania postępowania wykonawczego to sąd wykonawczy winien umorzyć postępowanie na zasadzie art. 15 k.k.w. i nie jest potrzebne wydawanie odrębnego postanowienia, decyzji ani innego

²³ K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2017, s. 134. Por. też powoływane przez K. Postulskiego orzeczenia.

²⁴ Na możliwość orzekania z urzędu na zasadzie art. 13 k.k.w. wskazuje K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2017, s. 140.

sformalizowanego aktu stwierdzającego zatarcie skazania²⁵. Tym samym stosowanie art. 13 k.k.w. w celu stwierdzenia, że doszło do zatarcia skazania z mocy prawa byłoby nie tylko niewłaściwe z przyczyn normatywnych i dogmatycznych, lecz mogłoby doprowadzić do sprzeczności orzeczeń wydanych w odniesieniu do tej samej osoby, gdyby sąd wykonawczy odmiennie od sądu orzekającego w sprawie merytorycznie ocenił kwestie zaistnienia zatarcia skazania.

Jednak nawet przyjęcie, że stwierdzanie zatarcia skazania z mocy prawa jest elementem wykonywania orzeczenia skazującego, a Minister Sprawiedliwości lub działające jako jego swoista emanacja Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego²⁶ jest organem uprawnionym przez ustawę do wykonywania orzeczeń w rozumieniu art. 2 pkt 10 ustawy o KRK, to odmowa wykreślenia osoby z rejestru dalej nie kreowałaby podstawy do wystąpienia z wnioskiem o wydanie postanowienia w trybie art. 13 k.k.w. Uznanie rejestrowania skazań za element wykonywania wyroku, a Krajowego Rejestru Karnego za organ postępowania wykonawczego poddałoby rozstrzygnięcia tego Rejestru – w tym więc rozstrzygnięcia w przedmiocie wykreślenia wpisu z Rejestru – nadzorowi sądu w trybie określonym w art. 7 k.k.w. Powodowałoby to dychotomię procedur określonych w tej ustawie. Skazany, żądający wykreślenia z rejestru z powodu zatarcia skazania mógłby korzystać ze skargi określonej w art. 7 k.k.w. podczas, gdy osoba żądająca usunięcia danych z powodów innych niż związane ze skazaniem (np. odwołania listu gończego) nie mogłaby z ochrony przewidzianej w tym przepisie korzystać. Musiałaby więc powstać dychotomia procedur na gruncie tej samej regulacji ustawowej, co nie znajduje podstawy ani w jej warstwie tekstowej nie może być wystarczająco uzasadnione przy wykorzystaniu reguł wykładni funkcjonalnej. Nadto ustawa o KRK w zawartym w art. 12 ust. 2 katalogu stwierdzającym podstawy sporządzenia zaświadczenia, będącego następnie podstawą zmiany wpisu w Rejestrze, nie zawiera rozstrzygnięć wydanych w trybie art. 7 k.k.w. Podstawy takiej nie sposób znaleźć także w analogicznym katalogu, zawartym w przepisie art. 13 ust. 1 nowoprojektowanej ustawy.

W orzecznictwie ukształtowanym pod rządami kodeksu karnego Makarewicza uznawano, że zatarcie skazania jest w swej istocie zmianą

²⁵ Oczywiście jest bowiem, że skoro skazanie uznaje się za niebyłe to nie można wykonywać żadnej kary ani innego środka reakcji prawnokarnej orzeczonego w związku z danym skazaniem.

²⁶ Por. art. 2 ustawy o KRK.

wyroku skazującego²⁷. W takim wypadku powierzanie stwierdzenia zatarcia skazania sądom było jak najbardziej zasadne, ponieważ niewłaściwe jest powierzanie rozstrzygnięcia o znaczeniu i treści orzeczeń sądowych organom pozasądowym²⁸. Trzeba jednak pamiętać, że pod rządami kodeksu Makarewicza rozstrzygnięcie sądu o zatarciu skazania miało charakter konstytutywny, gdyż zatarcie nie następowało z mocy prawa. Tak więc argumentów wykreowanych pod rządami tamtego kodeksu nie można prosto transponować na aktualne uregulowania prawne. Poza tym nie ma wątpliwości – i jest powszechnie przyjmowane zarówno w teorii jak i w praktyce – że aktualnie organ prowadzący rejestr może wykreślić zeń wpis o skazaniu bez uprzedniego orzeczenia sądu, a procedura określona w art. 13 k.k.w. – jeśli w ogóle – to może mieć zastosowanie tylko razie wystąpienia w tej kwestii wątpliwości. Wątpliwość ta natomiast w praktyce powstanie, gdy będzie miał ją organ prowadzący rejestr lub gdy wystąpi na tym tle spór pomiędzy organem prowadzącym rejestr a skazanym. Argument o niedopuszczalności modyfikacji znaczenia i treści orzeczeń sądowych – nawet gdyby rozszerzyć go na rozstrzygnięcie o prawnych skutkach skazania niewyrażonych wprost w wyroku – przez organ pozasądowy jest więc nietrafny, gdyż w razie braku wystąpienia wątpliwości to i tak organ administracyjny będzie rozstrzygał o tym wykreśleniu. Ustawa nie wymienia, wśród podstaw dokonywania wpisów rejestrowych postanowienia sądu o stwierdzeniu zatarcia skazania z mocy prawa²⁹.

Patrząc na sprawę z punktu widzenia przepisów k.k.w. to – stwierdzając zatarcie skazania w toku postępowania wykonawczego – sąd nie będzie przecież stwierdzał zatarcia skazania (które immanentnie powoduje niewykonalność orzeczenia), co właściwą przeszkodę uniemożliwiającą prowadzenie postępowania i uczyni to w oparciu o przepis art. 15 § 1 k.k.w. Zatarcie skazania nigdy nie jest zresztą bezpośrednią podstawą umorzenia postępowania wykonawczego, gdyż jest nią przedawnienie

²⁷ Postanowienie SN z dnia 21 kwietnia 1934 r., sygn. K 54/34.

²⁸ Stanowisko to – w realiach innego ustroju politycznego – przedstawił SN w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 9 marca 1966 r., sygn. U 1/66. Tym bardziej więc w realiach demokratycznego państwa prawnego skutki orzeczenia sądowego nie powinny być zależne od rozstrzygnięć organów pozasądowych.

²⁹ Wprawdzie zarówno art. 12 ust. 2 pkt 32 aktualnej ustawy, jak i art. 13 ust. 1 pkt 43 projektu przewidują obowiązek sporządzenia zawiadomienia o zarządzeniu zatarcia skazania, jednak zarówno ze sformułowania zarządzenie, jak i całokształtu regulacji – przewidującej przecież obowiązek usunięcia wpisu o zatartym z mocy prawa skazaniu niezależnie od sporządzenia karty rejestracyjnej lub zawiadomienia – należy wnioskować, że w analizowanych przepisach chodzi wyłącznie o przypadki, gdy do zatarcia skazania dochodzi w wyniku konstytutywnego rozstrzygnięcia właściwego organu, np. sądu na podstawie art. 37 § 1 k.k.w., a nie *ex lege*.

wykonania kary, wykonanie kary lub darowanie jej wykonania, które to zdarzenia dopiero otwierają bieg terminu do zatarcia skazania³⁰. Ustawodawca nie przewidział zaś żadnej podstawy prawnej *expressis verbis* uprawniającej sąd do orzekania o zaistnieniu zatarcia skazania z mocy prawa, czy to na wniosek zainteresowanego lub jakiegokolwiek innego organu, czy też z urzędu.

5. Prowadzenie Krajowego Rejestru Karnego jako działalność administracyjna

Należy zauważyć, że ustawa o Krajowym Rejestrze Karnym ma charakter przede wszystkim administracyjny, a nie karny. Artykuł 9 ustawy³¹ stanowi, że do postępowania prowadzonego na podstawie niniejszej ustawy stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego chyba, że ustawa stanowi inaczej. Przepis ten nie tworzy samostnej podstawy prawnej do rozstrzygnięcia wszystkich kwestii poruszonych w ustawie w formie decyzji administracyjnej³², jednak wyraża wolę ustawodawcy, aby całość uregulowań – w tym pozycja ustrojowa Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego – mieściła go w sferze administracji publicznej³³.

Współczesny system prawny i rzeczywistość społeczna – w tym zjawiska takie jak mobilność społeczna i przyspieszenie wymiany informacji – przyniosły konieczność tworzenia przez Państwo scentralizowanych baz danych na różne potrzeby. Nie można nie zauważyć, że Krajowy Rejestr Karny – choć jest najważniejszym zbiorem informacji o naruszeniach prawa – nie jest jedynym tego rodzaju instrumentem w obszarze szeroko pojętego prawa represyjnego³⁴. Przykładowo, art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. kierujących pojazdami przewiduje, że kierowca lub osoba posiadająca pozwolenie na kierowanie tramwajem, która kierując pojazdem popełniła naruszenie przepisów ruchu drogowego stwierdzone

³⁰ Wykonanie kary nie jest *per se* podstawą wydania postanowienia o umorzeniu postępowania wykonawczego. Gdyby jednak postępowanie wykonawcze w zakresie wykonania kary było z jakichkolwiek powodów prowadzone już po wykonaniu kary, należałoby je stosownie do art. 15 § 1 k.k.w. umorzyć jako bezprzedmiotowe. Por. K. Dąbkiewicz, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, wyd. IV, Warszawa 2018, kom. do art. 15.

³¹ Tak samo jak art. 9 projektu z dnia 18 stycznia 2022 r.

³² Wyrok NSA z dnia 20 marca 2003 r., sygn. II SA 2558/02.

³³ Por. uzasadnienie postanowienia SN z dnia 6 marca 2019 r., sygn. IV KK 332/18.

³⁴ Poza obszarem naszego zainteresowania – ze względu na konieczność ograniczenia objętości i tematykę artykułu – pozostaje kwestia policyjnych zbiorów informacji.

mandatem karnym, prawomocnym wyrokiem sądu lub orzeczeniem organu orzekającego w sprawie o naruszenie w postępowaniu dyscyplinarnym, otrzymuje punkty odpowiadające temu naruszeniu z dniem uprawomocnienia się rozstrzygnięcia, a ust. 4 tego artykułu określa, że dane o naruszeniu, o którym mowa w ust. 1, są przekazywane do centralnej ewidencji kierowców. Z obowiązujących przepisów wynika, że w zakresie gromadzenia tych danych centralna ewidencja kierowców gromadzi informację o naruszeniach przez kierujących przepisów ruchu drogowego w celu sprawowania nadzoru nad kierowcami i wyciągania sankcji administracyjnych za wielokrotne naruszenia przepisów³⁵. Jednocześnie ustawodawca nakazał uzyskać informacje ze stosownych ewidencji także w postępowaniu karnym, jeżeli oskarżonemu zarzucono przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w ruchu lądowym, w celu uwzględnienia wynikających z tej ewidencji okoliczności przy wymiarze kary³⁶. Podobną funkcję pełnią także rejestry ukarań dyscyplinarnych³⁷. Orzeczenia dyscyplinarne nie są oczywiście orzeczeniami karnymi, jednak mieszczą się w szeroko rozumianym prawie karnym (represyjnym)³⁸.

Powyżej wskazane rejestry mają charakter administracyjno-porządkowy i służą gromadzeniu wskazanych w przepisach prawa informacji. Nie ulega wątpliwości – szczególnie na tle informacji o naruszeniach przepisów ruchu drogowego przez kierowców – że ich prowadzenie należy do sfery prawa administracyjnego i to administracyjnoprawne środki ochrony służą realizacji praw osób, które kwestionują zasadność dokonywanych co do nich wpisów³⁹. W obu regulacjach ustawodawca nie przewidział *expressis verbis* trybu sądowej kontroli zasadności ujawnianych wpisów, jednak – przynajmniej w odniesieniu do rejestru kierowców – taka droga została wyinterpretowana z obowiązujących przepisów prawa, a czynności związane z umieszczaniem informacji w rejestrze i ujawnianiem ich – nie wchodząc już w ich typologię – zostały potraktowane jako czynności

³⁵ Por. art. 96 oraz art. 100 i nast. ustawy o kierujących pojazdami.

³⁶ Art. 213 § 1b k.p.k. Por. też A. R. Stefański, S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167–296, Nb 8 do art. 213.

³⁷ Por. np. art. 85w i nast. ustawy z dnia 26 Karta Nauczyciela przewidujący prowadzenie przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania centralnego rejestru orzeczeń dyscyplinarnych.

³⁸ Zob. W. Wróbel, A. Zoll, Polskie prawo karne. Część ogólna, Kraków 2012, s. 27, 30–31.

³⁹ Por. wyrok WSA w Łodzi z dnia 15 lutego 2019 r., sygn. III SA/Łd 401/18; wyrok NSA z dnia 30 sierpnia 2011 r., sygn. I OSK 1413/11; wyrok NSA z dnia 4 kwietnia 2013 r., sygn. I OSK 127/13; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 13 września 2017 r., sygn. IV SA/Po 538/17.

z zakresu administracji publicznej zaskarżalne do sądu administracyjnego na gruncie art. 3 § 2 pkt 4 P.p.s.a. Takie samo traktowanie wpisów i informacji w Krajowym Rejestrze Karnym pozwoli także uniknąć kreowania nieustanowionej przez ustawodawcę dychotomii proceduralnej w oparciu o te same przepisy, gdyż tryby przewidziane w P.p.s.a. mogą znaleźć zastosowanie w odniesieniu do każdej sytuacji spornej związanej z ujawnianiem określonej informacji o osobie w Krajowym Rejestrze Karnym, a nie tylko w odniesieniu do kwestii usuwania wpisów o zatartych skazaniach.

Notabene nawet gdyby dopuścić – wbrew tezie postawionej w niniejszym artykule – że sąd może na podstawie art. 13 k.k.w. stwierdzać, że doszło do zatarcia skazania, to ewentualne rozstrzygnięcie zawierałoby tylko deklaratoryjne stwierdzenie, że do zatarcia skazania już doszło, a nie nakaz usunięcia informacji z Krajowego Rejestru Karnego.

6. Podsumowanie

Analiza obowiązujących uregulowań prowadzi do wniosku, że rejestracja skazań i usuwanie informacji o nich stanowi czynności z zakresu administracji publicznej. Wynika to zarówno z merytorycznej treści przepisów ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym jak i z faktu powierzenia tego zadania Ministrowi Sprawiedliwości Biuru Informacyjnemu Krajowego Rejestru Karnego, a więc jednostce znajdującej się w strukturze administracji publicznej. Podstaw dla rejestrowania skazań albo usuwania informacji o nich nie znajdziemy – poza ogólną klauzulą znajdującą się w art. 106 *in fine* k.k., który odnosi się zresztą do rodzajowo rozumianego rejestru skazanych, a nie konkretnie Krajowego Rejestru Karnego – w żadnych przepisach materialnych, procesowych ani wykonawczych prawa karnego. Odmienna ocena stanu prawnego dokonana przez sąd administracyjny nie pozbawi zainteresowanego ochrony jego praw, gdyż droga sądownoadministracyjna jest – z mocy art. 58 § 4 p.p.s.a. i art. 199¹ k.p.c. – zawsze komplementarna z drogą postępowania cywilnego.

Brak jest także podstaw prawnych, aby sąd wydający wyrok stwierdzał zatarcie skazania w trybie wskazanym w art. 13 k.k.w. Kwestia zatarcia musi być badana przez sąd w różnych postępowaniach – zarówno rozpoznawczych, jak i wykonawczych i wpadkowych – jako przesłanka podjęcia decyzji procesowych określonego rodzaju. Żaden sąd nie ma jednak uprawnienia do wydawania ogólnego, deklaratoryjnego orzeczenia stwierdzającego zatarcie skazania.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że sąd określony w art. 13 K.k.w. nie jest uprawniony do stwierdzania zatarcia skazania z mocy prawa

ani aby wydawał jakiegokolwiek rozstrzygnięcia w przedmiocie wykreślenia wpisów o skazaniu z Krajowego Rejestru Karnego. Odpowiedniej procedury należy szukać na gruncie prawa administracyjnego. Nie oznacza to, że wykreślenie wpisu z Krajowego Rejestru Karnego następuje w drodze decyzji administracyjnej. Podzielić należy jednak pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 6 marca 2019 r., sygn. IV KK 332/18, że postanowienie sądu o stwierdzeniu z urzędu zatarcia skazania z mocy prawa, w istocie nie ma żadnego waloru normatywnego i nie rodzi żadnych skutków prawnych. Zatarcie skazania z mocy ustawy nie jest bowiem warunkowane wydaniem żadnego rozstrzygnięcia sądowego (podobnie jak przedawnienie karalności, czy wykonania kary). Fakt zatarcia skazania z mocy ustawy może natomiast stanowić przesłankę do stosowania określonych instytucji prawnych, czy to w postępowaniu karnym, czy też innym postępowaniu sądowym lub administracyjnym. W takim jednak przypadku każdy sąd ma autonomiczną kompetencję do ustalenia, czy istotnie takie zatarcie skazania nastąpiło i nie jest w tym przypadku związany stosownymi wpisami zamieszczonymi w Krajowym Rejestrze Karnym. Wpisy te nie mają bowiem konstytutywnego znaczenia, a jedynie dowodowe.

W świetle powyższych argumentów uważam, że instytucja określona w art. 13 k.k.w. nie może być podstawą rozstrzygnięcia przez sąd, czy doszło do zatarcia skazania z mocy prawa w danej sprawie. Oczywistym jest natomiast, że samo zatarcie skazania z mocy prawa następuje automatycznie i nie wymaga wydawania przez nikogo jakiegokolwiek orzeczenia lub decyzji w tej kwestii. Wynikające z niniejszego artykułu wnioski pozostaną aktualne także w razie uchwalenia i wejścia w życie nowoprojektowanej ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym, o ile oczywiście w toku dalszych prac legislacyjnych nie dojdzie do istotnych zmian w jej treści⁴⁰.

Bibliografia

Literatura

1. Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P.M., Kulik M. (red.) Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, LEX elektr. 2021.

⁴⁰ Tylko na marginesie należy wskazać, że projekt ustawy o KRK z dnia 18 stycznia 2022 r., jeżeli miałby stać się obowiązującym prawem, wymaga dalszych prac, obejmujących chociażby dostosowanie go do aktualnego stanu prawnego. Przykładowo, art. 17 ust. 3 pkt 4 projektu odsyła do art. 13 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, który został uchylony z dniem 2 stycznia 2014 r.

2. Dąbkiewicz K., Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, wyd. IV, Warszawa 2018, LEX (elektr.).
3. Fras M., Habdas M., Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna. Tom I, Warszawa 2018.
4. Postulski K., Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2017.
5. Stęfański R. A., Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167–296, Warszawa 2019.
6. Wróbel W., Zoll A., Polskie prawo karne. Część ogólna, Kraków 2012.

Orzecznictwo

1. Postanowienie SN z dnia 21 kwietnia 1934, sygn. K 54/3.
2. Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 9 marca 1966 r., sygn. U 1/66.
3. Wyrok SA w Krakowie z dnia 30 stycznia 1992 r., sygn. II Akr 197/91.
4. Wyrok SA w Krakowie z dnia 16 lutego 1993 r., sygn. II Akr 211/93.
5. Wyrok NSA z dnia 20 marca 2003 r., sygn. II SA 2558/02.
6. Wyrok NSA z dnia 30 sierpnia 2011 r., sygn. I OSK 1413/11.
7. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 24 kwietnia 2012 r., sygn. II Aka 106/12.
8. Wyrok NSA z dnia 4 kwietnia 2013 r., sygn. I OSK 127/13.
9. Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 czerwca 2015 r., sygn. I ACa 232/15.
10. Wyrok KIO z dnia 12 kwietnia 2016 r., sygn. KIO 488/16.
11. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 13 września 2017 r., sygn. IV SA/Po 538/17.
12. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 15 lutego 2019 r., sygn. III SA/Łd 401/18.
13. Postanowienie SN z dnia 6 marca 2019 r., sygn. IV KK 332/18.

Article 13 of the Penal Enforcement Code as an instrument to determine the legitimacy of removing information on punishment from the National Criminal Register as a result of expungement taking place by operation of law

Abstract

Expungement is one of the most fundamental criminal-law measures from both theoretical and practical point of view. The key implication of expungement is that information on conviction has to be removed from the National Criminal Register. And the lawmaker takes it as a general rule that expungement takes place by operation of law. Therefore, neither a court nor any other authority issues any decision to pronounce that expungement has taken place in any individual case.

All of the above leads to practical doubts as to the legitimacy of keeping information on individual convictions in the National Criminal Register. Neither the Act on the National Criminal Register currently in force, nor the draft act of 18 January 2022 determines how to resolve concerns over the legitimacy of keeping conviction records in the National Criminal Register.

It is a common practice to have a court, which issued a judgment of conviction under Article 13 of the Penal Enforcement Code, decide on expungement taking place by operation of law. Referring to the latest case law of the Supreme Court, this paper offers literal, systemic and teleological interpretation of the abovementioned provision for its potential use as a legal basis for deciding on expungement. It also analyses the legal nature of the National Criminal Register, pointing out that the maintenance of the Register is a matter of administrative law rather than criminal law.

Based on the above, this paper tries to answer the question as to whether it is lawful to render a decision under Article 13 of the Penal Enforcement Code on expungement taking place by operation of law.

Key words

Criminal law, expungement, expungement by operation of law, National Criminal Register.